

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ISSN: 2992-8902

Digital
Object
Identifier

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
SYSTEMS-CENTRE

74-91 XALQARO DARAJA

MAXSUS SON, 2024

IJTIMOIY, IQTISODIY, SIYOSIY, ILMIY, OMMAKOP JURNAL

2024-YIL 18-19-APREL

**"RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AGROIQTISODIYOT VA
BUXGALTERIYA HISOBINING DOLZARB MUAMMOLARI VA
ULARNING YECHIMLARI" PROFESSOR NURILLA SULAYMONOVICH
SANAYEV TAVALLUDINING 85 YILLIGIGA BAG'ISHLANGAN**

XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI, 2024

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 678 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 19-aprel kuni ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Benazir ustozni yod etib	10
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti jamoasi	
Qishloq xo'jaligi taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlari.....	12
Yunusov Xudaynazar Beknazarovich	
Agroklasterlarda biznes jarayonlari moliyaviy natijalari hisobini takomillashtirish	14
Alikulov Abdimo'min, Koshkaldal Irina	
Assessment of the ESG rating of banks.....	19
Ruziyeva Elvira, Eshmuradov Ulugbek	
Contract Preferences of Smallholders: Evidence From a Study on Potato Production in Uzbekistan	24
Sanaev Golib, Sanaeva Rakhima, Nurullaev Ulmasjon, Nurullaeva Bakhora, Sanaev Anvar	
Taxation Systems in the Agricultural Production Sphere in the Context of Resistance to Shadow Economy	34
Koshkaldal Iryna, Dombrovska Olena, Alikulov Abdimumin	
Factors Influencing Farmers' Cooperation in Irrigation: A Study of Samarkand Province, Uzbekistan	39
Tadjiev Abdusame Abduxamidovich	
Xalqaro standartlar asosida qishloq xo'jaligida kapital qo'yilmalar hisobi hamda hisobotlarini takomillashtirish.....	43
Xasanov Baxodir Akramovich, Egamberdiyeva Salima Rayimovna, Raxmatov Jonibek Ismoil o'g'li	
Tijorat banklarida ichki auditida muhimlik va auditor riski masalalari.....	50
Ibragimov Abdugapur Karimovich, Qo'ldoshev Dilshod Melixurozovich	
Agroklasterlar ichki sotish jarayonida transfert baholarni belgilashni tashkiliy-uslubiy jihatlari	57
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Auditda regression tahlilni qo'llashning xususiyatlari	64
Tajekeev Ziyatdin Kobeyisovich	
Uzumchilik fermer xo'jaliklarida ishlab chiqarish xarajatlari hisobini takomillashtirish.....	67
Ibragimov Mansur Mardonovich	
Xalqaro standartlar asosida qishloq xo'jaligida aktivlarni tasniflash, ularning hisobi va hisobotini takomillashtirish.....	71
Egamberdiyeva Salima Rayimovna	
The Place of Digitalisation in the Rural Areas Development of Ukraine.....	76
Riasnianska A. M., Kniaz O. V.	
Yalpi ichki va hududiy mahsulotning ko'payishida faol tadbirkorlikning o'rni	79
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, Nazarova Maryam Sharipovna	
Inflyatsion targetlash rejimining pul-kredit siyosatini amalga oshirishdagi ahamiyati	84
Fayziyev Oybek Raximovich	
Asalarichilikning qishloq xo'jaligi iqtisodiyotidagi o'rni va uni rivojlantirish istiqbollari.....	89
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Uzumchilik majmuining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning tamoyillari.....	94
Boltayev Nazarbek Narzullayevich	
Mintaqaviy klasterning xususiyatlari.....	98
Urdushev Hamrakul	
Considerations for Bolstering Entrepreneurship in the Evolution of the Domestic Economy	102
Shadiyeva Gulnora Mardiyevna	
Chorvachilik tarmog'ida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkoniyatlari.....	107
Kudratov Rizo Turdibayevich, O'roqov Feruz Ibodullayevich	
Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirishning hududiy jihatlari	112
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Nazarova Maryam Sharipovna	

Yalpi ichki mahsulot va uni hisoblashni takomillashtirish yo'llari.....	117
Xalmurzaev Mansur, Abdushukurov Xondamir	
Qishloq xo'jaligi korxonalarida tovar-moddiy qiymatliklar hisobini takomillashtirish yo'nalishlari.....	122
Raximova Umida Rabbimovna	
Mamlakatimiz agrar tarmog'ida innovatsiyalarga asoslangan tadbirkorlikni rivojlantirish.....	127
Olimova Nodira hamrakulovna	
Banklarda ichki auditni xalqaro audit standartlari asosida takomillashtirish.....	131
Rizayev Nurbek Qodirovich, Boymatova Chinora Ilxomovna	
Agroklastarlarda asosiy vositalarni modernizatsiyalash va ta'mirlash xarajatlari hisobini takomillashtirish.....	137
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Ibodullaev D., Abdushukurov Xondamir Botiraliyevich	
Davlat budjetida boshqaruv xarajatlarini moliyalashtirishni takomillashtirish yo'llari va xarajatlarining optimallashtiruv muammolari.....	142
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna	
Bandlikni ta'minlash va kambag'allikni qisqartirishni yuzaga keltiruvchi sabablar hamda ularning yechimi.....	146
Ahmatova Qunduzbonu Asliddinovna, Sunnatullayev Musurmon Sunnatullo o'g'li, Salamov Ibroxim	
Global iqtisodiy rivojlanish sharoitida yashil iqtisodiyot muammolari	151
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Musurmonov Nodirbek Ahmadovich	
Menejer boshqaruvida boshqaruv mehnati va guruhlar dinamikasi	155
Xasanova Sitara Islamovna	
G'allachilik klasterlarida buxgalteriya hisobi shakllarini takomillashtirish.....	158
Yuldashev Sherali Xaitovich	
Современность услуг агропромышленного комплекса в условиях инновационной экономики положение дел	163
Тураев Баходир Хатамович, Рузиев Хамрокул Жураевич	
Влияние внешних факторов на эффективность производства животноводства.....	170
Хамдамова Насиба Аблакуловна	
Banklarda ichki auditni rejalashtirish masalalari.....	173
Ibragimova Iroda Rashid qizi, Safarov Abdumajit Abdixamidovich	
The Importance of Digital Technologies in the Development of Agriculture.....	179
Rabbimov Elbek Abdulloyevich	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish o'zini o'zi band qilishni davlat tomonidan tartibga solish shakli sifatida.....	182
Pardayeva Ozoda Mamayunusovna, Javmanov Jamshed Abdusamatovich	
O'zbekiston pensiya tizimida pensiya hisoblash va to'lashni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasini uyg'unlashtirish.....	186
Xasanov Baxodir Akramovich, Nurmanov Din-Axmed Tileubayevich	
Uzumchilik mahsulotlari eksportini oshirish omillari	193
Ibragimov Mansur Mardonovich	
Korxonalarning xo'jalik faoliyati hisobining mohiyati, ahamiyati va hisob turlari.....	196
Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich, Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li, Irisboyev Raxmatilla Shavkat o'g'li	
Raqamli iqtisodiyotning o'zbekistondagi holati va uning rivojlanish istiqbollari	200
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Abdullayev Sanjar Sayfiddin o'g'li, Sunnatullayev Musurmon Sunnatulla o'g'li	
Fermer xo'jaliklar faoliyatida investitsiyalarning o'rni.....	204
Nomozova Mahliyo Mamirjon qizi, Yuldashev Muhammad Utkir o'g'li, Solijonova Diyora Xaydarali qizi, Saydullayev Akbarali Akram o'g'li, Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Raqamli iqtisodiyotning o'rni va joriy etishdagi imkoniyatlari.....	209
Salamov Ibroxim, Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Ummatov Begzod Ikrom ugli, Bekpolatov Sultonxon Sherzod ugli	
Raqamli iqtisodiyot sharoitda asosiy vositalarni hisobga olishni takomillashtirish.....	214
Xatamov Kobil Xayriyevich, Sodiqov Xayrulla Sattorovich	
Improving Cost Accounting for Sales of Agricultural Products in Farms	218
Abdimumin Alikulov, Ulugbek Eshmuradov, Khondamir Abdushukurov	

Servis korxonalarini raqamli iqtisodiyotga o'tkazishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	224
Kurbanova Raxima Jamshedovna	
Raqamli iqtisodiyotning bugungi kundagi holati.....	228
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Eshimova Gulandom Botir qizi, Daniyarov Xurshid Baxtiyarovich	
Qoramolchilikda ozuqa ta'minotini yaxshilash yo'llari	233
Nurullayev Ulug'bek Uytalovich, Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Meva-sabzavotchilik klasterlarida faol tadbirkorlikning iqtisodiy samaradorlikni oshirishdagi o'rni	236
Ibroxim Salomov, Roziyeva Gulxayo Chorievna	
Qishloq xo'jaligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	242
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Isaxonov Shaxzodjon Nurali o'g'li	
O'zbekiston chorvachiligidagi muammolar va ularning yechimi.....	246
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Esirgapov Diyor Akramovich, Ulmasov Tohir Suvonqulovich	
Qishloq xo'jaligi iqtisodiyotini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni va ahamiyati	249
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Ulmasov Amirxon Rasul o'g'li, Botirov Bekzod Ulug'bek o'g'li	
Механизмы и инструменты финансирования малых и средних сельскохозяйственных предприятий (На примере Центральноазиатского региона).....	253
Худойбердиева Асила	
Agroklastarlarda kapital qo'yilmalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.....	259
Irisboyev Rahmatillo Shavkat o'g'li, Jo'rayeva Diyora Olimjonovna, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Milliy iqtisodiyotda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rolini oshirishning ustuvor yo'nalishlari	265
Saidxonov Akmalxon	
Improving Accounting and Auditing of Inventories in Agricultural Clusters	269
Raximova Umida Rabbimovna	
Maishiy xizmatlar sohasining rivojlanish tendensiyalari va kambag'allikni qisqartirishdagi o'rni.....	272
Rajabov Navruzbek Azimjonovich	
Chorvachilik tarmog'ida mahsulotlarni qayta ishlash samaradorligini oshirish imkoniytlari	277
Salomov Ibroxim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	
Порядок применения и актуальность международных стандартов финансовой отчетности в деятельности коммерческих банков и предприятий	282
Нарзиева Гузал Бахтиёровна, Хомидов Асилбек Отабек угли, Асомиддинов Хусан Асомиддин угли, Болтабаев Диёрбек Омондурди угли	
Savdo korxonalarida segmentar hisobning o'rni va ahamiyati	286
Mardonov Mamed Shavkatovich, Bobomuradova Sarvinov Ziyadullayevna	
Livestock Development Problems and Prospects in Uzbekistan	289
Khamdamova Nasiba Ablakulovna, Ulmasova Oyul Bakhtiyarovna, Xudayberdiyeva Marifat Umarovna	
Понятие и учет капитальных вложений в агрокластерах.....	292
Жураева Диёра Олимджановна	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini innovatsion modernizatsiyalashda iqtisodiy samaradorlikni hisoblash metodini takomillashtirish	297
Kurbanova Raxima Jamshedovna, Umurzoqova Sevinch Karim qizi	
Tarmoq mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishda innovatsion texnologiyalarni qo'llashning iqtisodiy samaradorligi	301
Nazarova Maryam Sharipovna, Kazakova Zulayho Salaxiddinovna	
Maishiy xizmatlar sohasini tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirishda raqamli innovatsion texnologiyalarning roli va ahamiyati	304
Quliyev Begimqul Melikovich	
O'zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishi va iqtisodiy o'sish uchun barqaror investitsiya muhitini ta'minlash masalalari.....	308
Raximova Umida Rabbimovna, Elmurodova Dilnoza Farxodovna	

Biznesni qo'llab-quvvatlashda iqtisodiy-ijtimoiy holatni yaxshilash imkoniyatlari	311
Salamov Ibroxim, Janibekov Faxriddin Beknazarovich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xudayberdiyeva Marifat Umarovna	
G'alla urug'chiligidagi boshlang'ich hisob va ichki nazoratni takomillashtirish	315
Yuldashev Sherali Xaitovich, Yusupov Uchqun, Zokirov Behruz	
Baliqchilik xo'jaliklarini rejalashtirishning ahamiyati va bosqichlari	318
Dosmuratova Shaxista Kengashovna	
"Yashil" iqtisodiyot: konsepsiyaning shakllanishi va asosiy kategoriyalari	321
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Toshpulatova Kamola Xurshed qizi	
Sutchilik yo'nalishidagi xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatida marketing elementlaridan foydalanish	324
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Biznes jarayonlarida "xarajat" va "tannarx" kategoriyalarining nazariy jihatlarini	328
Xondamir Abdushukurov, Ulug'bek Eshmuradov	
Перспективы развития бухгалтерского учета и аудита на основе международных стандартов	333
Рахимова Умида Раббимовна, Асомиддинов Хусан Асомиддин угли, Болтабаев Диёрбек Омондурди угли, Хомидов Аслбек Отабек угли	
Asosiy vositalarni hisobga olishning xalqaro va milliy standartlarda aks ettirishning farqli jihatlarini	336
Xatamov Kobil Xayriyevich, Turabaeva Ozoda Ilxambekovna	
Qishloq hududlarida ekoturizm maskanlarining turistik salohiyati va sig'imi tahlili	340
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi, Xoshimova Sevara Bahromovna, Sayfullaev Umidulla Fazliddin o'g'li	
Chorvachilik tarmoqlarida otchilik infratuzilmasining hozirgi holati va istiqboldagi iqtisodiy samaradorligini oshirish imkoniyatlari	346
Salamov Ibroxim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Tursunov Alpomish Amanovich, Yo'ldoshev Raxim Nuriddin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi klasterlari va fermer xo'jaliklari faoliyatida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari	351
Nasimjon Babayev, Dilorom Yorbekova, Umidullo Fayzullayev	
Agroklasterlarda biznes jarayonlari sotish hisobini takomillashtirish	354
Abdunazarova Sevinch, Aliqulova Zebuniso, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida qishloq xo'jalik ishlab chiqarishining samaradorligi	360
Kudratov Rizo Turdibayevich, Abduxaliqova Farangiz Abduxoliq qizi	
Increasing Efficiency of Catering Enterprises Through Modernization	365
Kurbanova Rakhima Jamshedovna	
Chorvachilik majmuasi infratuzilmasi va uni rivojlantirish	369
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Aslonov Xotamjon Sharibboy o'g'li	
Davlat-xususiy sherikchiligini rivojlantirishda klasterlarning ahamiyati	373
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Raxmatullayev Sherzod Mexriddinovich	
Studying the Features of Innovative Development in The Agricultural Sector of the Economy	377
Yorbekova Dilorom Muxammadkulovna	
Chorvachilikda klasterlashning ayrim masalalari	380
Urdushev Hamrakul, Mavliyanov Majid Tuychiyevich	
Issues of Development of "Green Economy" in the Context of the Actualization of the Problem of Ecology and Climate Change	385
Mukhayyo Dustova	
Xizmatlar sohasi rivojlanishining aholi turmush darajasiga ta'siri	390
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna	
Baliqchilik xo'jaliklarini rivojlantirish prognozini ishlab chiqish masalalari	393
Dosmuratova Shaxista Kengashovna	
Mahalliy soliqlar va mahalliy yig'imlarning iqtisodiy mohiyati	396
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li	
Turizm korxonalari hisob siyosatini shakllantirish	400
Ibragimov Mansur Mardonovich	

Korxonalarda moliyaviy holatini ifodalovchi ko'rsatkichlar tahlili	404
Isturdiev Hasan Abdigapparovich, Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li, Yusupova Ergashoy	
Innovatsiya, innovatsion iqtisodiyot atamalarining mohiyati va ulardan samarali foydalanish yo'llari.....	408
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Boyjigitov Kamronmirzo Sobirjon o'g'li, Obloberdiyev Shuxrat Sharof o'g'li	
The Processing Indicators of Livestock Products on the Basis of Economic Statistical Models	411
Yorbekova Dilorom Muxammadkulovna, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida tola ishlab chiqarish xarajatlari tahlili	414
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Farangiz Rustamova	
Meva-sabzavotchilikni rivojlantirishda klaster yondashuvining afzalliklari	419
Eshankulov Sirojiddin Xakimovich	
Prospects for Leaving the Population Out of Poverty	424
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Radjabov Navruzbek Azimjonovich, Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Fayzullayev Umidullo Xayrullo o'g'li	
Tijorat banklarida korrupsiyaga qarshi kurashishning kompayens nazorati usullarini takomillashtirish.....	429
Sultonov Abrorbek Umarali o'g'li, Axmedov Shuxrat Xikmatullayevich	
Segmentar va moliyaviy hisobot tuzishda xo'jalik yurituvchi subyektlar mulkini baholashning metodologik muammolari	435
G'olibjon Alikulov	
Raqamli iqtisodiyotga o'tish orqali yashirin iqtisodiyotni jamiyatga ta'sirini kamaytirish	439
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Abdusalomov Farruh G'ayrat o'g'li	
Sustainable Farming Futures: the Economic Need of Climate Change Program in Uzbekistan.....	443
Akhmadjon Nurullaev, Sanayeva Raxima Amirqulovna, Visola Khasanova, Bakhora Nurullaeva, Anvar Sanaev	
Problems and Prospects of Cadastral Valuation of Land Resources in the Republic of Kazakhstan	447
Berdimurat Nazimgul, Bassybekova Zh.B.	
Значение цифровизации в сельском хозяйстве	451
Сыздықова Азиза Оралбайқызы, Сапарова Айнура Алпамысовна	
Xizmatlar sohasi samaradorligini oshirish masalalari	456
Mirzayev Qulmamat Jonuzakovich, Mardanova Mohidil Otabek qizi, Mirzayev Azzamjon Jonuzokovich	
Aholini o'z-o'zini bandlikka jalb qilish orqali ishsizlik darajasini pasaytirish.....	461
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Jo'rayev Sherali Anor o'g'li	
Innovatsiyani joriy qilishning fermer xo'jaliklari daromadlariga ta'siri	465
Eshboyev Diyorbek Yo'ldosh o'g'li, Sinayev Sherali Islom o'g'li, Ismoyilov Azamat Isroyilovich	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq daromadni tan olish masalalari.....	471
Kozimjonov Abrorbek	
O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning yutuqlari va muammolari.....	475
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi	
Soliq ma'murchiligida raqamli iqtisodiyotning ahamiyati va uning ilmiy-nazariy asoslari tahlili	479
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Holmirzayev Sardor Ravshan o'g'li, Tursinaliyev Abdulaziz Shokirjon o'g'li	
O'zbekistonda davlat xizmatlari ko'rsatish milliy tizimini rivojlanishi: xronologik tahlil.....	484
Hasanov Habibullo	
Chorvachilikning mamlakat iqtisodiyotidagi ahamiyati va uning rivojlanishi.....	488
Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Tirkashev Farxod Mahmudovich, Sayfullayev Akbar Xoljigit o'g'li, Erkinov Samandar Maxmudovich	
O'zbekiston chorvachiligiga oid FAO ma'lumotlari haqida	493
Pardayeva Kamola	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq xaridorlar bilan tuziladigan shartnomalar asosida tushumni hisobga olishning ahamiyati	498
Norbekov Davron	
Paxtachilik klasterlarida ishlab chiqarishga ta'sir etuvchi omillarning tahlili	502
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Abduraxmonov Orifbek Odiljon o'g'li	

Raqamli iqtisodiyotning zamonamizdagi bugungi o'rne	506
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Zarmaxmatov Nomojjon Baxodir o'g'li	
Improving Cost Audit in Innovation Activities	510
Mustafoev is the son of Akbar Mustafa	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotni mxs asosida transformatsiya qilish zaruriyati	514
Xolmurodov Otabek	
Klasterlarni tashkil etishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari va ularning mamlakat iqtisodiyotida tutgan o'rne	521
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Homidov Aslbek Otabek o'g'li, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li, Boltayev Diyorbek Omondurdi o'g'li	
Soliq imtiyozlarini nazariy asoslash va huquqiy tartibga solish	526
Uralov Baxtiyor Maxmudovich	
Sug'urta shartnomalari va sug'urta majburiyatlari hisobini moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	531
Ochilov Ilyos Keldiyorovich	
Обеспечение привлекательности инвестиции коммерческих банков	537
Назаров Килич Холмурадович, Нафасов Шохрухбек Хошимович	
O'zbekistonda tashqi savdoning rivojlanishi va muammolari	539
Xudayberdiyev U.	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnatga haq to'lashning nazariy jihatdan tashkiliy-iqtisodiy asoslari	542
Rajabov Navruzбек Azimjonovich, Toshmurodova Dilbar Muzaffar qizi	
Human Capital in Education	546
Ibragimov Mansur Mardonovich, Ergashev Olloyor	
Qishloq joylarida xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish hamda o'zini o'zi band qilish orqali ishsizlikni kamaytirishning nazariy asoslari	551
Jo'rayev Sherali Anor o'g'li, Abdikarimov Nazirbek Odil o'g'li, Uralov Baxtiyor Maxmudovich	
Uchqora uzumi-mayizini yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish imkoniyatlari	555
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, Janibekov Faxriddin Beknazarovich	
Moliyaviy natijalarning tavsifini takomillashtirish	561
Yusupova Farizabonu Zarifovna	
Kambag'allik va uni qisqartirish yo'llari	564
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Do'stiyorov Mirabbos Erkin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aholi turmush darajasini oshirishda xizmat ko'rsatish sohasining ahamiyati	568
Xolmurodov Otabek	
O'zbekistonda aholi turmush darajasi va daromadlarining o'ziga xos xususiyatlari	570
Rajabov Navruzбек Azimjonovich, Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Saidmurodov Sardor Mirsalohovich	
SWOT-анализ конкурентоспособности национального туризма в Узбекистане в условиях преодоления последствий пандемии	574
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi, Abduzoirov Sarvarbek	
Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashda iqtisodiy samaradorlikni oshirishning ahamiyati	577
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, hamdamova Nasiba Ablakulovna	
Jahon iqtisodiyoti va xalqaro savdo munosabatlari	582
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Xo'jaqulov Inomjon Rustam o'g'li	
Xizmat ko'rsatish sohasini raqamli iqtisodiyot sharoitiga mos rivojlantirishning ayrim masalalari	586
Mirzayev Qulmamat Jonuzakovich, Sherzodova Diyora Sherzod qizi	
Turistik destinatsiyalarni rivojlantirish orqali turistik zonalarini takomillashtirish	589
Raxmonov Siyovush Turob ug'li, Ochilova Mohigul Toshtemir qizi	
Ivermektin, klozantel, iversantapulus dori vositalarining marketing tahlili	592
Raxmadullayev Humoyun Rashid o'g'li, Farmonov Nizom, Salamov Ibroxim	
Цифровая оптимизация для экологической безопасности в агропромышленном комплексе	597
Юнусов Худайназар Бекназарович, Сафарова Лола Улмасовна	

Смысловой – системный анализ процессов обработки плодов и овощей энергии начального импульса.....	602
Курбанов Жамшед Маджидович, Курбонова Мадина Жамшедовна	
Формирования алгоритма расчета эффективности транспортно-логистической системы поставок грузов.....	605
Кубаев Улугбек	
Роль и потенциал севооборота в создании устойчивых и экологически чистых систем в сельском хозяйстве на основе цифровизации	611
Юнусов Худайназар Бекназарович, Сафарова Лола Улмасовна	
Qoramollar uchun ozuqa ratsionini tuzishda innovatsion yondashuv	617
Mavlyanov Majid Tuychiyevich	
Landshaft bog'dorchilikni rivojlantirishda autocad dasturining o'rni.....	624
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich, Sulaymonov Mirobid Abduxolikovich	
Aniq qishloq xo'jaligida o'zgaruvchan me'yorlarni qo'llash	628
Akbarov Husan O'zbekxonovich, Bekzod Qudratov	
Raqamli iqtisodiyotda neyron tarmoqlaridan foydalanishning ahamiyati	634
Otoboyeva Aziza Shakirovna	
Iqtisodiy masalalarni tahlil qilish, me'yorlash, rejalashtirish, baholash hamda bashorat qilishda korrelyatsiya va regressiya usuli	637
Aktamova Vasila Uktamovna, Axtamova Umida O'ktam qizi	
Iqtisodiy ekonometrik modelni tuzish hamda avtokorrelyatsiya mavjudligini aniqlash	641
Raximov Abdulaxad Nematovich	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirishda agrovoltaiika texnologiyasini qo'llash istiqbollari	646
Berdiyev G'ayrat Ibragimovich, Eshpulatov Dostonbek Baxodir o'g'li, Malikova Sevinch Telman qizi	
Развитие системы цифровизации в сельском хозяйстве и в народной медицине	650
Рахмонов Фариз Зафаржонович, Мухиддинова Сабрина Мунисовна, Усманова Лайло Рахматуллаевна, Рахмонова Хабиба Нуруллаевна	
Raqamli iqtisodiyot fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik metodlar va virtual onlayn kurslardan foydalanish.....	653
Sulaymonov Mirobid Abduxolikovich	
Qishloq xo'jaligini boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari	656
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich	
Ekin maydonlari tuproqlarini tahlil qilish va boshqarishda sun'iy intellekt tizimlaridan foydalanishning o'rni..	660
Otoboyeva Aziza Shakirovna, Artikov Farxod Sayfiddinovich, Usanov Yoqub Dilmurod o'g'li	
О некоторых нестандартных способах решения иррациональных уравнений	664
Актамова Васида Уктамовна	
Корхоналарни тугатишнинг норматив ва ташкилий-услугий таъминотини такомиллаштириш	666
Дусмуратов Раджапбай Давлатбаевич	
Юридик шахсларни тугатишнинг норматив-ҳуқуқий таъминоти.....	670
Давлетов Икрам Рахимберганович	
Саноат корхоналарида мулкый муносабатларни тартибга солишнинг илмий назарий асослари.....	674
Бобобеков Эргаш Абдумаликович	

YALPI ICHKI VA HUDUDIIY MAHSULOTNING KO'PAYISHIDA FAOL TADBIRKORLIKNING O'RNI

Salamov Ibroxim

I.f.n., Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va
biotexnologiyalar universiteti "Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi"
kafedrası dotsenti

Kudratov Rizo Turdibayevich

I.f.n., Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va
biotexnologiyalar universiteti "Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi"
kafedrası katta o'qituvchisi

Nazarova Maryam Sharipovna

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va
biotexnologiyalar universiteti "Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi"
kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada yalpi ichki va hududiy mahsulotning ko'payishida faol tadbirkorlikning o'rni, xorij mamlakatlari, O'zbekiston Respublikasidagi yalpi ichki mahsulot (YAIM) miqdorlarining o'zgarishi, aholi jon boshiga tushgan YAIM, Samarqand viloyatida ishlab chiqarilgan yalpi hududiy mahsulot (YAHM) miqdori, viloyat va ayrim tumanlarning 2022-yil yakunlari haqida fikr yuritilgan. Iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlarining solishtirma xulosalari, faol tadbirkorlikning YAIM va YAXM larning o'sishiga ta'siri, infratuzilma (xizmatlar) sohasidagi tuzilmalarning mahsulot yetishtirishda va iste'molchilarga o'z vaqtida sifatli holatda yetkazib berishdagi imkoniyatlari hamda yoshlarni, oilalarni biznes yo'nalishida bandligini ta'minlash, kambag'allikni qisqartirishdagi yo'llari haqida ilmiy-amaliy tavsiyalar hamda foydalanilgan manbalar ro'yxati berilgan.

Kalit so'zlar: YAIM, YAXM, aholi jon boshi, faol tadbirkorlik, xorij, infratuzilma, chorvachilik, dehqonchilik, rentabellik darajasi, bandlik, kambag'allik, iqtisodiy samaradorlik va h.k.

Abstract: In this scientific article, the role of active entrepreneurship in the increase of gross domestic and regional product, changes in the GDP of foreign countries, the Republic of Uzbekistan, GDP per capita, the amount of GTP produced in the Samarkand region, the results of the region and some districts in 2022. Comparative conclusions of economic efficiency indicators, the impact of active entrepreneurship on the growth of GDP and GTP, scientific and practical recommendations about the possibilities of structures in the field of infrastructure (services) in producing products and delivering them to consumers in a timely and high-quality condition, as well as ways to ensure the employment of young people and families in the field of business, reduce poverty, and the sources used are listed.

Key words: GDP, GTP, per capita, active entrepreneurship, abroad, Samarkand region, districts, infrastructure, animal husbandry, farming, profitability, employment, poverty, economic efficiency, etc.

Аннотация: В данной научной статье рассматривается роль активного предпринимательства в увеличении валового внутреннего и регионального продукта, изменениях в зарубежных странах, валовом внутреннем продукте (ВВП) в Республике Узбекистан, ВВП на душу населения, величине валового регионального продукта (ВРП) произведено в Самаркандской области, области и некоторых об итогах работы районов в 2022 году. Сравнительные выводы показателей экономической эффективности, влияние активного предпринимательства на рост ВВП и ВВП, научно-практические рекомендации о возможностях структур в сфере инфраструктуры (услуг) по производству продукции и доставке ее потребителям в своевременную и высокую -качественное состояние, а также пути обеспечения занятости молодежи и семей в сфере бизнеса, снижения уровня бедности, а также перечень используемых источников.

Ключевые слова: ВВП, ВВП, на душу населения, активный бизнес, зарубежный, инфраструктура, животноводство, сельское хозяйство, рентабельность, занятость, бедность, экономическая эффективность и др.

KIRISH

“Kuchli raqib mavjud salohiyatingning to‘liq ochilishiga xizmat qiladi, o‘jizi – loqaydlik kayfiyatini tug‘diradi”, deydi Maxmudxon Toirov.

Respublikamizning YAIMi, viloyatlar va tumanlar YAXM larining ko‘payishi hududlar taraqqiyotini ta‘minlashda faol tadbirkorlik o‘z o‘rniga egadir. Yalpi ichki mahsulot (YAIM) – mamlakat iqtisodiy faoliyatining muayyan davr (oy, chorak, yil) davomidagi umumiy natijalarini tavsiflaydigan ko‘rsatkichdir. Yalpi ichki mahsulot – bir yil davomida, bir davlat ichida ishlab chiqarilgan mahsulot va ko‘rsatilgan xizmatlarning majmuyidir.

Dunyo mamlakatlarining YAIM bilan solishtirish imkoniyatlari mavjud bo‘lganligi tufayli bu borada mamlakatimizda imkoniyatlar eshiklari ochilmoqda. Yalpi ichki va hududiy mahsulotning ko‘payishida faol tadbirkorlikning natijalarini ko‘rsatadi. 2023-yil uchun yalpi ichki mahsulot 1 068 044 mlrd so‘m darajasida prognoz qilingan edi. YAIM o‘sish sur‘ati 5,3% ni, iste‘mol narxlarining indeksi o‘tgan yilning dekabriga nisbatan 9,5% ni tashkil etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Dunyo mamlakatlari YAIM miqdori, \$ ^[17]

1. AQSH 25 trln 346 mlrd 805 mln
2. Xitoy 19 trln 911 mlrd 593 mln
3. Yaponiya 4 trln 912 mlrd 147 mln
4. Germaniya 4 trln 256 mlrd 540 mln
5. Hindiston 3 trln 534 mlrd 743 mln
6. UK 3 trln 376 mlrd 003 mln
7. Fransiya 3 trln 140 mlrd 031 mln
8. Italiya 2 trln 221 mlrd 218 mln
9. Braziliya 2 trln 058 mlrd 330 mln
10. Kanada 1 trln 833 mlrd 274 mln
11. Rossiya 1 trln 829 mlrd 050 mln.
12. Janubiy Koreya 1 trln 804 mlrd 680 mln
13. Ispaniya 1 trln 748 mlrd 334 mln
14. Avstraliya 1 trln 739 mlrd 012
15. Meksika 1 trln 435 mlrd 560 mln.
16. Indoneziya 1 trln 322 mlrd.740 mln
17. Gollandiya 1 trln 289 mlrd 295 mln \$
18. Saudiya Arabistoni 1trln 040mlrd 166 mln
19. Turkiya 1 trln 013 mlrd 595 mln
20. Shveysariya 841 mlrd 969 mln

Ushbu maqolga amal qilgan holda yuqoridagi ma‘lumotlarga hasad bilan emas, havas bilan qarab, mamlakatimizning YAIMini, hududlarimizning YAXMlarini ko‘paytirishga faol tadbirkorlar, haqiqiy ishbilarmonlar, xalq manfaatini o‘z manfaatidan ustun qo‘yadigan biznesmenlar ko‘payishi zaruriyati tug‘ildi.

METODLAR

Monografik, statistik, taqqoslash va boshqa usullar yordamida tahlil qilganmiz.

TAHLILLAR VA ASOSIY NATIJALAR

YAIMning o'sishi mamlakatda ko'proq mahsulot va xizmatlar ishlab chiqarilganligini anglatadi va bu davlat budjetiga soliq tushumlarini ko'paytiradi. YAIMning kamayishi iqtisodiy tanazzulning belgisi bo'lishi mumkin: odamlar kamroq sotib oladi, kompaniyalar kamroq ishlab chiqaradi, biznes va davlat daromadlari pasayadi. Izlanishlar shuni aniqladiki, 2022-yilda O'zbekiston YAIM hajmi 80,4 mlrd dollarga ko'tarildi. Mamlakatimiz yalpi ichki mahsuloti (YAIM) 2022-yilda 5,7 foizga o'sib, 888,34 trln so'mni (80,4 mlrd dollarga yaqin) tashkil etdi. Aholi jon boshiga YAIM hajmi esa 2255 dollargacha oshganligi aniqlandi ^[13].

YAIMda sanoat mahsulotlarining ulushi 484,7 trln so'mga (+5,2 foiz), xizmatlar ko'rsatish –343,3 trln so'mga (+8,5 foiz), mahsulotlarga sof soliqlar – 60,3 trln so'mgacha oshdi. O'zbekistonning tovar aylanmasi 2023-yil 23,8 foizga oshib, 62,6 mlrd dollarni tashkil etdi. Savdo taqchilligi rekord darajada – 13,7 mlrd dollarga yetdi. Eksportning uchdan bir qismini rekord darajada sotilgan oltin tashkil etdi. Oziq-ovqat, neft va gaz importi keskin oshdi. 22-yanvar 2024-yil ma'lumotiga asosan iqtisodiy tahlil natijalarini o'rganganimizda, O'zbekistonning tashqi savdo aylanmasi 2023-yilda o'tgan yilga nisbatan 12 mlrd dollarga yoki 23,8 foizga o'sib, 62,57 mlrd dollarni tashkil etdi. Yil davomida eksport 23,8 foizga – 24,4 mlrd dollargacha, import 24 foiga – 30,1 mlrd dollargacha oshdi. Tashqi savdo taqchilligi 13,7 mlrd dollardan ortiqni tashkil etdi, bu 2022-yilga nisbatan 24,3 foizga ko'p (-11,03 mlrd dollar). Agar rekord darajadagi oltin eksporti va xizmatlar sohasidagi ijobiy saldo bo'lmaganida, bu ko'rsatkich yanada yuqori bo'lardi. O'zbekiston 2023-yil dekabr oyida oltin eksport qilmadi. Ammo 12 oy ichida oltin sotuvi rekord daraja – 8,15 mlrd dollarga yetdi, bu 2022-yilgi ko'rsatkichdan deyarli ikki baravar ko'p.

Oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish hajmi yuqori darajada bo'lib: don va undan tayyorlangan mahsulotlar – 1,12 mlrd dollar (+5,3 foiz), shakar, shakar mahsulotlari va asal – 558,2 mln dollar (-2,3 foiz), qahva, choy, kakao, ziravorlar – 385,3 mln dollar (+23 foiz), o'simlik moylari va yog'lari – 354,9 mln dollar (+16,4 foiz), go'sht va go'sht mahsulotlari – 348,4 mln dollar (+9,1 foiz), sabzavot va mevalar – 348,4 mln dollar (+23,5 foiz), sut mahsulotlari va qush tuxumlari – 211,5 mln dollar (+31,7 foiz). Bunda ayrim mahsulot-tovarlar raqobat uchun xorijdan import qilingan, ayrimlari esa bizda yetishtirilmaydi yoki yetarli darajada bo'lmaydi. Faol tadbirkorlarimiz, haqiqiy ishbilarmonlarimiz va o'z manfaatini xalq manfaatidan ustun qo'yadigan biznesmenlarimizning asosiy vazifasi – YAIM va YAXM lar turi, miqdori va sifatini mahalliyashtirish va ularni yetishtirishni ko'paytirish, klasterlar faoliyatini takomillashtirishdan iboratdir. Mamlakatimizda YAIM va YAXM ni ko'paytirish bilan birga xizmat (infratuzilma) sohasida 2023-yil yakuni bo'yicha xizmatlar eksporti hajmi 5,8 mlrd dollarni yoki umumiy savdo eksporti hajmining 21,2 foizini tashkil etdi va 2022-yilga nisbatan 16,2 foizga oshdi. Xizmatlar eksportidagi asosiy ulush transport (43,2 foiz), sayohat (turizm, 41,4 foiz), telekommunikatsiya, kompyuter va axborot xizmatlari (8,5 foiz) va boshqa tadbirkorlik xizmatlariga (3,1 foiz) to'g'ri keldi. Xizmatlar importi 2,57 mlrd dollarni (+0,7 foiz) tashkil etdi. O'zbekistonga sanoat mahsulotlari yetkazib berish, ya'ni import hajmi 6,3 mlrd dollarga (+10 foiz) yetdi. Asosiy hajm Rossiya (2,17 mlrd dollar, ulushi 34,3 foiz) va Xitoy (1,95 mlrd dollar, 30,9 foiz), shuningdek, Qozog'iston (715,2 mln dollar, 11,3 foiz), Turkiya (353,6 mln dollar, 5,6 foiz) va Janubiy Koreya (209,6 mln dollar, 3,3 foiz) ulushiga to'g'ri keladi.

Taqqoslash uchun: 2022-yil oxirida Rossiya ulushi 42,3 foiz (2,4 mlrd dollar), Xitoy ulushi 21,9 foiz (1,25 mlrd dollar), Qozog'iston ulushi 12,5 foiz (721,5 mln dollar), Turkiya ulushi 5,3 foiz (306,2 mln dollar) va Janubiy Koreya ulushi 3,8 foizni (220 mln dollar) tashkil etgan. O'rtacha kurs bo'yicha AQSH dollarida hisoblanganda nominal YAIM 80,38 mlrd dollarni tashkil etdi, bu 2021-yilga nisbatan 11,18 mlrd dollarga ko'pdir. Aholi jon boshiga YAIM real ko'rinishda 3,5 foizga – 21,15 mln so'mdan 24,91 mln so'mga (2254,9 dollar) o'sdi.

Taqqoslash uchun, 2021-yilda 5,3 foizga, 2020-yilda pandemiya yilida esa 0,1 foizga o'sish qayd etilgan. 2021-yil yozida prezident Shavkat Mirziyoyev 2026-yilga borib O'zbekiston iqtisodiy o'sish sur'atlarini 1,5 barabarga oshirish va YAIM hajmini kamida 100 mlrd dollarga yetkazishni rejalashtirayotganini ta'kidlagan edi. 2022-yilda O'zbekiston YAIM hajmi ilk bor 80 mlrd dollardan oshdi. 2030-yilga borib YAIM \$160 mlrdni tashkil etishi rejalashtirilgan. 2021-yilda aholi jon boshiga YAIM 21 mln so'mdan ortiqni tashkil qildi. 2024-yilda YAIM ko'rsatkichini 100 mlrd dollardan oshirish mo'ljallanmoqda. 2023-yil 25-oktabrga respublikamizda aholi jon boshiga hisoblangan yalpi ichki mahsulot (YAIM) hajmi joriy narxlarda 20,7 million so'm (1 789,5 AQSH dollari) ni tashkil etdi. 2023-yilning yanvar-sentyabr oylarida O'zbekistonda yalpi ichki mahsulot hajmi 5,8 foizga o'sgan, aholi jon boshiga hisoblangan YAIM hajmi joriy narxlarda 20,7 mln so'm (1 789,5 AQSH dollari)ni tashkil etgan edi. 2023-yilning yanvar-sentyabr oylarida O'zbekistonda yalpi ichki mahsulot (YAIM) hajmi joriy narxlarda 751 trillion so'mni tashkil etgan. Statistika agentligi dastlabki ma'lumotlariga ko'ra, bu o'rtacha almashuv kursi (11 556,2 so'm) bo'yicha qariyb 65 milliard AQSH dollariga teng bo'ldi. Bu ko'rsatkich 2022-yilning mos davri bilan taqqoslaganda 5,8 foizga o'sgan. 2023-yilning yanvar-sentyabr oylarida aholi jon boshiga hisoblangan YAIM hajmi joriy narxlarda 20,7 million so'm (1 789,5 AQSH dollari)ni tashkil etib, 2022-yilning mos davri bilan taqqoslaganda 3,6 foizga oshgan. 2023-yilning 7-fevral ma'lumotiga ko'ra, o'tgan yilda O'zbekiston Respublikasi YAIM hajmi joriy narxlarda 888,3 trillion so'mni tashkil etdi va 2021-yil bilan taqqoslaganda 5,7 foizga

o'sgan. YAIMning o'sishi O'zbekistonda kishi boshiga yalpi ichki mahsulot 2,25 ming dollarga yetdi. O'zbekistonda 2022-yilda aholi jon boshiga hisoblangan yalpi ichki mahsulot (YAIM) hajmi joriy narxlarda 24,9 million so'mni yoki 2,25 ming dollarni tashkil etdi.

Taqqoslash uchun 2021-yilda O'zbekistonda YAIM kishi boshiga 21 million so'm bo'lgan edi. Shuningdek, 2022-yilda aholi jon boshiga YAIM hajmining real o'sishi 2021-yilga nisbatan 3,5 foiz, 2018-yilga nisbatan esa 13,4 foiz bo'lgan. O'zbekiston doimiy aholisining o'rtacha soni 2018-yilda 32,9 mln kishi, 2019-yilda 33,5 mln kishi, 2020-yilda 34,2 mln kishi, 2021-yilda 34,9 mln kishi va 2022-yilda 35,6 mln kishini tashkil etgan edi. Aholi jon boshiga YAIM muayyan davrda joriy narxlardagi YAIM hajmini mamlakatning o'rtacha aholisi soniga bo'lish orqali aniqlanadi.

YAIMga qanday holatlar o'z ta'sirini ko'rsatishini quyidagilar bilan keltiramiz. Birinchidan, ish va ish haqi orqali ta'sir ko'rsatish mumkin. Agar kompaniya mahsulot miqdorini ko'paytirish uchun ishlab chiqarishni kengaytirs, u yangi ishchilarni yollaydi va ish haqini oshiradi. Ikkinchidan, soliqlar orqali. Kompaniyalar o'z foydalaridan budjetga soliq to'laydi va ulardan davlat o'qituvchilar, shifokorlar va boshqa toifadagi ishchilarga ish haqi, ijtimoiy nafaqalar to'laydi. Fuqarolarni ish bilan ta'minlaydigan infratuzilma loyihalariga pul ajratadi. Shunga ko'ra, kompaniyalar qancha ko'p ishlasa, mahsulot ishlab chiqarsa va sotsa, ularning soliq tushumlari shunchalik yuqori bo'ladi va davlat ko'proq mablag' sarflashga qodir bo'ladi. Misol uchun, yo'llar va metrolar, tibbiy asbob-uskunalar va maktablarni ta'mirlash imkoniyatlari oshadi. Iqtisodiyot juda tez o'sganda, narxlar ham u bilan birga osmonga ko'tarilsa, yaxshi oqibatlarga olib kelmaydi. Biroq har qanday holatda ham bitta fuqaro uchun YAIMning o'sishi, ishsizlik ko'payganidan, aholi daromadlari pasayishidan yaxshiroqdir.

Xulosalarimiz:

1. Respublikamiz YAIM va Samarqand viloyatida yetishtirilgan YAHM haqidagi iqtisodiy tahlil natijalari berilgan;
2. Mamlakatimizda yetishtirilgan qishloq xo'jalik mahsulotlari va ularning eksporti natijalari ham berilgan;
3. Mamlakatimiz ijtimoiy-iqtisodiy holatini yaxshilash maqsadida sotilgan oltin haqida;
4. 85 ta xorij mamlakatlariga YAIM va YAHM lar sotuvi haqidagi tahliliy ma'lumotlar kiritilgan;
5. YAIM va YAHM larni ko'paytirish maqsadida jalb etilgan va jalb etilayotgan strategik rejalar berilgan; Investitsiyalarni jalb etish variantlari va imkoniyatlari berilgan;

Takliflarimiz:

1. YAIM va YAHM larni miqdorini ko'paytirish va sifati oshirish, jumladan, qishloq xo'jaligida klasterlar faoliyatini takomillashtirish, olim va mutaxassislar tavsiyalariga amal qilish zarur;
2. YAIM va YAHM larni ishlab chiqarish, tashish, saqlash, sublimatsiya qilish, qayta ishlash, xorijga sotish borasida doimiy tabirkorlarni emas, balki yangidan tayyorlangan mulkchilikning har xil turi yoki shaklida mehnat qilayotgan jamoalarni boshqarayotgan faol tadbirkorlarni, haqiqiy ishbilarmonlarni, xalq manfaatini o'z manfaatidan ustun qo'yuvchi biznesmenlarni ayniqsa mahsulotlarni unyodagi mavjud 242 ta xorij mamlakatlariga eksport qilish jarayonlarini tashkil qilishga va ushbu jarayonlarni boshqarishga jalb qilish maqsadga muvofiqdir.
3. Faoliyatini foyda olishga, pul topishga qaratilgan yo'naltirayotgan biznes vakillarini ish egasidir, faoliyatini tashkil etish hamda samarali faoliyat olib borishini ta'minlash uchun, avvalo, unda ishlaydigan xodimlar, ishchilar, ayniqsa iqtisodchi va buxgalterlarini, ya'ni mutaxassislarini nazariy va amaliy jihatdan o'qitish, qayta malakasini oshirishga e'tiborni qaratish kerakdir.
4. Meva-sabzavotchilik klasterlari faoliyatini tashkil etish hamda samarali faoliyat olib borishi uchun nafaqat mahalliy va xorijiy sarmoyadorlarni, balki ularning mutaxassislarini ham jalb qilish zarur.
5. YAIM va YAHM yetishtiruvchi korxonalar menejer va marketologlarini, jumladan, tomorqa yer egalarini nazariy va amaliy bilim hamda malakalarini oshirish;
6. Mamlakatimizda bugungi kunda faoliyat ko'rsatayotgan 800 ta klasterlar menejerlarini, marketologlarini, mutaxassislarini, sohalar bo'yicha mas'ullarini, barcha xodim va ishlovchilarini qisqa kurslarda nazariy-amaliy malakasini oshirish uchun joylarda tajribali oliy o'quv yurtlari professor-o'qituvchilari hamda tajribali mahalliy va xorijiy mutaxassislar yordamida o'qitish maqsadga muvofiqdir.
7. Tashkil etilgan va etilayotgan mulkchilikning har xil turlari va shakllarida faoliyat yuritayotgan subyektlarga innovatsion texnika va texnologiyalarni xorij mamlakatlaridan olib kelishda, ularni mutaxassislari bilan birga kelishilgan muddatlarga jalb qilish shartnomalarini tuzish to'g'ri bo'lar edi. Chunki mahalliy kadrlarni o'rgatish imkoniyatlari yaratiladi;

8. Chiqindilarni subyektlardan o'z vaqtida muddatlarga amal qilgan holda yig'ishtirish, ularni qayta ishlash jarayonlarini amalga oshirishda mahalliy va xorij tajribalarga amal qilish uchun xorij texnikasi va mutaxassislarini jalb qilish va ularni talab darajasida yashash, ishlashlariga barcha sharoitlarni joylarda yaratib berish;
9. Kambag'allikni kamaytirish va ishsizlikka barham berish uchun joylarda, ayniqsa uzoq qishloqlarda faol tadbirkorlarni, haqiqiy ishbilarmonlarni, xalq manfaatini shaxsiy manfaatidan ustun qo'yadigan biznesmenlarni jalb qilish bilan birgalikda klasterlarda mulkchilikning har xil turlari (ishlab chiqarish, tijorat, moliyaviy va konsalting turlari) va shakllarini (yakka tartibdagi tadbirkorlik; xususiy tadbirkorlik; jamoa tadbirkorligi; aralash tadbirkorlik) hayotga joriy etish, klasterlar qoshida qisqa muddatli o'quv kurslarini tashkil etish, ayniqsa yoshlarni o'qitib malakasini oshirish va ularni boshqarish zarur;
10. Mamlakatning barcha yo'nalishlarida shaffoflikni (korrupsiyaga yo'l qo'ymaslikni) amalga oshirish maqsadida taraqqiyotga erishish uchun raqamli iqtisodiyotga o'tishni tezlashtirish, shu sohadagi bilimlar va zamonaviy axborot texnologiyalarini egallash dasturini qaytadan tayyorlash va joriy etishni tezlashtirish zarur hamda shartdir;
11. Xotin-qizlarni, ta'minlashda va kambag'allikni kamaytirishda infratuzilma sohasida AQSH, Yaponiya, Kanada, Xitoy, Janubiy Koreya mamlakatlari bilan qo'shma loyihalar va qo'shma korxonalarni ko'paytirish kerak.

Foydalanilgan manbalar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. –T.: O'zbekiston. 2023.
2. O'zbekiston-2030 strategik dasturi, 2023-yil 11-sentyabr.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.09.2023-yildagi PQ-300-son, "O'ZBEKISTON – 2030" Strategiyasini 2023-yil sifatli va o'z vaqtida amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" qarori (12.09.2023).
4. O'zbekiston Prezidentining "O'zbekiston respublikasi iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi hamda uning tizim tashkilotlari faoliyatini tashkil etish" to'g'risidagi Qarori, 2020-yil 26-mart, PQ4653- sonli.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oila va xotin-qizlarni tizimli qo'llab-quvvatlashga doir ishlarni yanada jadal-lashtirish choratadbirlari to'g'risida"gi Farmoni, 2022-yil 7-mart, PF-87-sonli.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 24-yanvarda Oliy Majlisga yo'llagan Murojaatno-masi. // "Xalq so'zi", 2020-y., 25-yanvar.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyevning 2021-yil 15-dekabr, PQ-52-son "Meva-sabzavotchilik sohasini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, tarmoqda klaster va kooperatsiya tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori.
8. Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida 18-mart 2024-yil kuni qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat sanoati sohalarida investitsiyalar jalb qilish hamda eksportni ko'paytirish masalalari muhokamasi bo'yicha videoselektor yig'ilishi o'tkazildi.
9. Samarqand viloyati qishloq xo'jaligi va statistika boshqarmasining 2021–2022-yil yakunlari bo'yicha hisobotlari.
10. Iqtisodiyot va moliya vazirligining 2022-yil yakuni bo'yicha "O'zbekiston Respublikasi davlat qarzi holati va dinamikasi sharhi"dagi ma'lumot.
11. Salamov I., Kazakova, Z.S., Nurmonov Sh.X. Menejment va marketing. Darslik. "Fan ziyosi " nashriyoti. –T.-2023, 252 betli.
12. Salamov I., Jonibekov F., Kazakova Z., & Nazarova M. (2022). The Role of Investments in Ensuring the Economic Stability of Livestock and Prospective Opportunities.
13. Salamov I., Kazakova Z. S., Nazarova M. S., & Jonibekov F. B. (2022). Prospects for digitalization of order tables in infrastructure development in agriculture of the republic of Uzbekistan.
14. Odilovich O. A., Umirzokovich T. F., & Turdibaevich K. R. (2021). Increasing the Efficiency of Higher Education Personnel Training Management in Uzbekistan. Annals of the Romanian Society for Cell Biology, 9251-9264.
15. Ibodullayevich O. R. F., & Turdibayevich K. R. (2023). QISHLOQ XO'JALIGIDA CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH. MASTERS, 1(1), 119-126.
16. Mualliflarning ilmiy va amaliy tadqiqotlari hamda izlanishlari natijalari.
17. Toirov Maxmudxon Kuchli raqib mavjud salohiyatining to'liq ochilishiga xizmat qiladi, ojizi-loqaydlik kayfiyatini tug'diradi – O'zbekiston qishloq va suv xo'jaligi jurnali. №2, 2024-yil, 60- bet.
18. Internet saytlari:
19. www.gov.uz
20. www.lex.uz
21. www.publicfinance.uz
22. www.statistics.uz

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Alfraganus universiteti dotsenti, i.f.f.d. (PhD) Fayziyev Oybek Raximovichning umumiy tahriri ostida nashrga tayyorlandi.

O'zbek tili muharriri: Ulug'bek Eshmuradov

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Rus tili muharriri: Abdimo'min Alikulov, i.f.d., professor

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Bobur Ochilov

2024. Maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027
Topshirildi: 10.04.2024-yil. Nashrga ruxsat etildi: 19.04.2024-yil.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O‘zbekiston Respublikasi
Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro‘yxatdan
o‘tkazilgan.